

PRIMELE ȘTIRI DESPRE LENIN ȘI IDEILE LENINISTE ÎN PRESA ROMÂNĂ DIN TRANSILVANIA

de

DR. ION CICALĂ

Activitatea marilor personalități, exponente întotdeauna ale forțelor de reînnoire socială, dobîndește o semnificație istorică numai în măsura în care masele populare o sancționează și-i asigură succesul. Proletariatul revoluționar — cel mai consecvent apărător al intereselor fundamentale ale maselor populare — a situat în fruntea sa titani ai gîndirii și creației științifice, personalități epocale cum sînt Marx, Engels și Lenin, a căror activitate teoretică și practică a deschis cele mai largi căi pentru progresul social. Ideile marxist-leniniste au cuprins treptat milioane și milioane de oameni ai muncii de pe întreg globul pămîntesc, devenind o forță de neînvins în transformarea revoluționară a societății.

V. I. Lenin, de la a cărui naștere omenirea muncitoare comemorează anul acesta o sută de ani, are meritul, de uriașă însemnătate istorică, de a fi pregătit și condus cea mai grandioasă mișcare de masă din istoria omenirii: Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Victoria din octombrie 1917 a scindat lumea în două sisteme, trăgînd o demarcație profundă între vechea orînduire, bazată pe exploatarea omului de către om și generatoare de războaie, și orînduirea nouă, socialistă, al cărei scop suprem este eliberarea omului de orice asuprire, făurirea bunăstării maselor muncitoare și înlăturarea definitivă a războiului din viața societății.

Evenimentele istorice ale anului 1917 din Rusia, în fruntea cărora se situa proletariatul condus de partidul bolșevic, făurit de marele Lenin, au stîrnit un viu ecou în rîndurile popoarelor, iar ideile leniniste aplicate în practică prin victoria Revoluției din Octombrie au devenit farul călăuzitor al proletariatului mondial în lupta sa pentru emanciparea omenirii de sub exploatarea capitalistă.

Lichidarea celui mai puternic bastion al reacțiunii din Europa, autocrația țaristă, despre care Engels spunea, într-o scrisoare din 1888 adresată socialiștilor români, că ține „Transilvania românească ...deosebită de România” și că odată cu căderea acestui despotism „n-ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie”¹, constituia pentru românii transilvăneni un prilej de întărire a încrederii în victoria luptei lor de eliberare, socială și națională. Interesul cu care presa română transilvăneană urmărea evenimentele din Rusia, cât și frecvența popularizare a ideilor leniniste, îndeosebi a principiilor pentru încheierea păcii și de rezolvare a problemei naționale, promovate de Lenin, este lesne de înțeles.

Pentru a aprecia în mod științific poziția presei românești din Transilvania față de ideile leniniste, întruchipate de Revoluția din Octombrie, considerăm necesar al arunca o scurtă privire asupra raporturilor social-politice care caracterizau societatea transilvăneană a vremii. Asigurarea prin sistemul dualist austro-ungar a dominației economice și politice a unei moșierimi și burghezii străine de majoritatea covârșitoare a populației a determinat o împletire strînsă între asuprașirea socială și națională și o ascuțire a unor contradicții ireconciliabile, izvorîte din această dublă asuprașire, între majoritatea covârșitoare a populației române, inclusiv burghezia, și clasele dominante austro-ungare.

Fără a pierde din vedere contradicția fundamentală a societății austro-ungare, cea dintre proletariat și burghezie, situația amintită ne obligă să facem o distincție clară cînd vorbim de relațiile social-politice din sînul popoarelor dominante sau al celor asuprașite de către clasele exploataatoare ale celor două națiuni privilegiate. Dacă în rîndurile celor două popoare dominante din Imperiul habsburgic încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea în raporturile sociale și în viața politică se conturează tot mai distinct antagonismul dintre burghezia exploataatoare și masele exploataate, lipsite de drepturi politice, în primul rînd contradicția dintre proletariat și burghezie, nu același lucru se poate spune despre raporturile social-politice din sînul poporului român asuprașit. Burghezia română din Transilvania, ea însăși asuprașită, stîmjenită în dezvoltarea sa economică firească și împiedicată să participe normal la viața politică de stat, se alătură maselor populare în lupta pentru democratizarea vieții social-politice din Austro-Ungaria. Ținînd cont și de componența socială a burgheziei române din Transilvania — în mare parte formată din intelectuali ridicați din rîndurile poporului și numai într-un număr foarte redus din acționari la bănci sau mari proprietari de pămînt — putem înțelege legătura strînsă, aproape organică, ce s-a menținut pînă în 1918 între burghezia română și masele populare în lupta pentru emanciparea națională.

Interesele majore comune, reflectate și pe planul organizării politice în faptul că baza de masă a Partidului Național Român o formau țărănimia, meseriașii și alte categorii de oameni ai muncii, au determinat și adoptarea

¹ Presa muncitorească și socialistă din România, vol. I (1865—1900) partea I (1865—1889). Edit. politică, București, 1964, p. 190.

de către burghezia română a unui program politic vizînd introducerea unor reforme burghezo-democratice, fapt ce corespundea necesităților obiective ale progresului social și deci intereselor fundamentale ale întregii societăți transilvănene de atunci. Pe această bază, pe măsură ce se intensifică reacțiunea și asuprirea din Imperiul habsburgic, s-a ajuns și la o justificată apropiere și apoi și la o colaborare între mișcarea socialistă și mișcarea națională, îndeosebi în pragul destrămării imperiului.

În acest context al raporturilor social-politice transilvănene, presa română, care a constituit și pînă acum un important factor în promovarea și răspîndirea în mase a idealurilor de libertate, deși mult stînjenită și redusă ca număr datorită teroarelor instaurate în timpul primului război mondial, a adoptat o poziție înaintată față de revoluția rusă și față de ideile leniniste promovate de aceasta. Astfel, gazeta *Drapelul* din Lugoj, redactată de condeiele unor minți luminate cum erau V. Braniște, M. Gașpar ș.a., referindu-se la revoluția din februarie dictată de „dorul de pîine și pace al poporului”, subliniază uriașa influență pe care aceste evenimente o aveau asupra întregii omeniri, scriind: „De cînd cu revoluția rusească nu se mai poate lua cuvîntul pace de la ordinea zilei”². În aprilie 1917, *Gazeta Transilvaniei* semnalează importanța pe care o avea în cadrul evenimentelor din Rusia „propaganda revoluționară din armată”³. Cu altă ocazie, *Drapelul* constată că „întreaga lume doritoare de pace privește astăzi cu mare încredere frămîntările uriașe din Rusia, de a căror cristalizare depinde soarta acestui război”⁴. Că redacția spera într-o victorie a forțelor cu adevărat revoluționare o dovedește un alt articol în care se subliniază importanța și rolul pozitiv jucat de soviete, despre care se spune: „Negreșit face în întreaga lume o impresie excelentă controlul exercitat de Comitetul Executiv al muncitorilor și militarilor ruși asupra declarațiilor guvernului provizoriu”⁵. *Drapelul* nu ezită să sublinieze și rolul pe care îl jucau în desfășurarea radicală a revoluției bolșevicii conduși de Lenin. Într-un lung articol intitulat „Mari turburări în Rusia”, gazeta scrie între altele: „Fracțiunea socialistă bolșevikiană, în frunte cu Lenin, care nu face parte din guvern și propagă revoluția proletară contra burghezimei, a înscenat cu prilejul ofensivei rusești mari demonstrații armate la Petrograd și a deschis prin agenții săi o mare propagandă în armată, să nu dea ascultare ordinelor de atac, pentru că dușmanul nu este pe front ci în interiorul țării, fiind datorită proletarilor să lupte contra dușmanului intern și nu a celui extern...”⁶. Vorbind în continuare de faptul că guvernul provizoriu „a început cea mai violentă acțiune de extirpare contra adepților lui Lenin”, *Drapelul* arată că această acțiune nu avea șorți de izbîndă deoarece situația guvernului „era foarte grea în armată”, căci „o serie de regimente aderente

² *Drapelul* (Lugoj), nr. 29 din 11 (24) martie; 21 din 16 (29) martie și nr. 34 din 29 martie (2 aprilie) 1917.

³ *Gazeta Transilvaniei* (Brașov), nr. 41 din 15 (28) aprilie 1917.

⁴ *Drapelul*, nr. 46 din 25 aprilie (8 mai) 1917.

⁵ *Idem*, nr. 47 din 27 aprilie (10 mai) 1917.

⁶ *Idem*, nr. 66 din 11 (24) iulie 1917.

lui Lenin au denegat supunerea la ordinele de atac⁷. Dacă cenzura habsburgică trecea cu vederea asemenea relatări, în speranța că va crește încrederea soldaților și a populației în victoria Puterilor centrale, realitatea a infirmat asemenea speranțe, demonstrând că relatările presei burgheze libere ca și cele ale presei socialiste despre succesele revoluției din Rusia nu făceau decât să sporească ura soldaților, muncitorilor și țăranilor, care singerau pe front pentru o cauză străină lor. Îndeosebi pentru soldații popoarelor asuprite din Imperiul habsburgic, în cazul nostru pentru soldații români, știrile publicate de presa română despre acțiunile soldaților bolșevici ruși constituiau un îndemn să urmeze și ei acest exemplu.

Dînd dovadă de mult discernămint în orientarea sa asupra evenimentelor din Rusia, redacția gazetei *Drapelul* își exprima încă în vara anului 1917 părerea că revoluția nu se va opri, dată fiind activitatea propagandistică tot mai intensă și influența crescîndă în armată a muncitorilor „bolșevici-leniniști”. Cu acest prilej gazeta amintește și de „contrastele dintre maximalistul Lenin și socialistul-național Kerenski”⁸. Previziunea despre continua radicalizare a revoluției a fost confirmată de izbucnirea și victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Cu această ocazie, *Drapelul* publică pe prima pagină un articol intitulat „Noua revoluție în Rusia”, în care se arată că „în fruntea situației au ajuns leniniștii care au proclamat imediată încheiere a păcii, pe bază democratică, împărțirea moșilor etc.”⁹. Asemenea relatări despre programul revoluției nu sînt pure constatări, dacă ne gîndim la faptul că și burghezia română înscrisese, încă la începutul secolului al XX-lea, în programul său politic lupta pentru drepturi și libertăți democratice pe seama masele populare și împroprietărirea țăranilor. Aceste deziderate reprezentau și pentru burghezia română condiții indispensabile pentru emanciparea sa pe plan economic și politic, ca un prim pas spre desăvîrșirea eliberării naționale.

Principala atenție acordată de presa română în legătură cu evenimentele din Rusia era îndreptată spre problema încheierii păcii, deziderat care frămînta atît pe soldații care singerau pe front cît și masele populare din spatele frontului, tot atît de lovite de urmările nefaste ale unui război îndelungat. La numai cîteva zile de la victoria Revoluției din Octombrie, *Drapelul* scria despre „Pacea fără anexiuni a lui Lenin”, reproducînd unele păreri din *Pester Lloyd* referitoare la faptul că „Lenin nu înțelege sub condiția aceasta ceea ce au înțeles Puterile Centrale pînă acum”¹⁰. În articolul de fond din același număr al gazetei, pornind de la constatarea că „cele ce se petrec în Rusia sînt frămîntările uriașe ale unui mare popor pentru a ajunge la lumină și libertate, la pace și bunăstare”¹¹, redacția se oprește mai amănunțit asupra propunerilor leniniste de pace, ajungînd la concluzia: „Lenin vrea pace, vroește să silească lumea la pace. Dar nu orice pace, ci — cum zice el — pacea demo-

⁷ *Drapelul*, nr. 66 din 11 (24) iulie 1917.

⁸ *Idem*, nr. 90 din 31 august (13 septembrie) 1917.

⁹ *Idem*, nr. 118 din 28 octombrie (10 noiembrie) 1917.

¹⁰ *Idem*, nr. 119 din 31 octombrie (13 noiembrie) 1917.

¹¹ *Ibidem*.

cratică, invitând proletarii lumii întregi să încheie pace, transformând întreaga lume după chipul și asemănarea Rusiei cum o văd astăzi”¹². Arătând într-un alt număr că, pentru a-și impune programul său, Lenin mai avea să lupte pe plan intern cu Kornilov și Kerenski și că „desigur Antanta în nici un caz nu va sprijini propunerile lui Lenin”, *Drapelul* subliniază că „mulți socialiști din lumea întreagă”, îndeosebi socialiștii germani, „văd în ieșirea lui Lenin la suprafață victoria adevărată a revoluției rusești”¹³.

Cu altă ocazie, *Drapelul* vorbește chiar de rolul contrarevoluționar jucat de Kerenski, Duchonin și alții¹⁴, lăsând astfel să se întrevadă simpatia pentru lupta de eliberare totală a poporului rus de urmările asupririi țariste. Desigur, însă, că atunci când vorbim de simpatia cu care presa română privea revoluția rusă și ideile leniniste promovate de aceasta, nu putem trece cu vederea că nici presa română nu merge pînă la înțelegerea legității revoluției și la aprecierea fără rezerve a ideilor leniniste, rezerve în care se întrevăd limitele de clasă ale burgheziei. Astfel, pornind de la faptul că știrile venite din Rusia erau contradictorii, *Drapelul* se întreba dacă nu este „...de fapt Lenin numai un fanatic visător care crede de sosît momentul a transforma — nu numai Rusia — ci Europa întreagă după doctrinele sale extremiste, considerate astăzi încă ca utopie... Dacă se presupune că politica lui Lenin e sinceră, atunci o pace leninistă înseamnă izbucnirea unui nou război, și mai înverșunat decît cel de pînă acum — izbucnirea războiului social — care răstoarnă din temelii toate instituțiile pe care s-a bazat de veacuri viața de stat... Nu credem — scria în concluzie gazeta — să se găsească stat, fie amic sau inamic al Rusiei, care să promoveze programul leninist”¹⁵. Apare aici evidentă teama burgheziei române de lupta de clasă revoluționară care să răstoarne orînduirea capitalistă.

Același ziar, însă într-un alt număr, subliniază caracterul democratic al propunerilor leniniste de pace, scriind că: „Lenin nu caută pacea cu guvernele și cu diplomația profesională, ci cu înseși popoarele, cu toate clasele sociale, cu toate partidele, numai că nu zice: cu toți oamenii separat... Iar dacă ar încheia pace Lenin numai cu guvernele, ar trăda — după concepțiile sale proprii — toate revendicațiunile revoluției sociale din Rusia, care în urma firei lucrului, nu se poate restrînge la Rusia, ci trebuie să fie universală”¹⁶. În același număr este publicat „textul autentic al propunerilor bolșevice de pace” — după cum se exprimă redacția — text semnat „Trotzki și Uljanov (Lenin)”.

Rezolvarea problemei naționale și principiile propunerilor de pace ale guvernului sovietelor, condus de Lenin, au stat în atenția și a altor organe de presă românești din Transilvania. Astfel, *Telegraful Român* din Sibiu reproduce din *Pravda* leninistă „Declarația drepturilor popoarelor din Rusia”,

¹² *Drapelul*, nr. 119 din 31 octombrie (13 noiembrie) 1917.

¹³ *Idem*, nr. 120 din 2 (15) noiembrie 1917.

¹⁴ *Idem*, nr. 122 din 7 (20) noiembrie 1917.

¹⁵ *Idem*, nr. 124 din 14 (27) noiembrie 1917.

¹⁶ *Idem*, nr. 127 din 23 noiembrie (6 decembrie) 1917.

arătînd că acest comunicat este semnat de „Lenin, președintele Sfatului Comisarilor Poporului”¹⁷. Și *Gazeta Poporului* publică în primul său număr, sub titlul „Dorințele rusești de pace”, cele șase principii leniniste care urmau să stea la baza încheierii păcii. Subliniind faptul că tratativele de pace ale Rusiei cu Puterile Centrale s-au intensificat după ce „au ajuns la putere bolșevicii (oamenii lui Lenin)”, gazeta din Sibiu scoate în evidență că propunerile leniniste prevăd ca să nu „se îngăduie alipiri cu sila de ținuturi, cari au fost luate în stăpînire în cursul războiului”, să se restabilească „deplină neatințare politică a popoarelor”, grupurile naționale avînd singure dreptul „să hotărască afacerea apartinerii lor la un stat sau la alt stat”, iar în ținuturile cu mai multe naționalități să „se apere dreptul celor mai puțini, printr-o lege care le dă neatințarea culturii naționale și administrație de sine stătătoare”; nici o țară să nu plătească „cheltuieli de război”; de asemenea, rezolvarea, pe baza aceluiași principii, a problemei coloniale¹⁸.

Insistența cu care presa română din Transilvania susține aceste principii de rezolvare a problemei naționale reflectă dorința firească a întregii populații românești de a-și rezolva propria sa soartă prin emanciparea de sub dominația și asuprirea străină. Ideile leniniste, traduse în viață prin victoria Revoluției din Octombrie, cunoscute în mare parte și din relatările presei din acele vremuri, au însuflețit și lupta pentru eliberarea națională și socială a românilor asupriți din Austro-Ungaria, dîndu-le încredere în propriile lor forțe și în justetea cauzei pentru care luptau. Sînt semnificative în acest sens cele scrise de *Gazeta Poporului*, care sublinia că „spiritul de libertate” ce a răsărit în Rusia, și-a întins aripile peste lumea întreagă, și aerul acesta proaspăt pătrunde, în ciuda tuturor opreliștilor, prin strîmtoarea ușilor zăvorîte și deschide ferestrele pázite sub înfiorătoarea apăsare a grătilor”¹⁹. Asemenea aprecieri vizau, desigur, teroarea pe care clasele dominante din Austro-Ungaria au instaurat-o după izbucnirea războiului, îndeosebi în ținuturile popoarelor asuprite, în urma căreia cei mai destoinici apărători ai intereselor sociale și naționale au fost aruncați în temnițe și lagăre.

Cea mai consecventă pe linia înțelegerii juste a Revoluției din Octombrie și a aprecierii importanței ideilor leniniste pentru propria luptă de eliberare a fost presa muncitorească socialistă. Situîndu-se pe pozițiile de clasă ale proletariatului, *Adevărul*, organul de presă al socialiștilor români transilvăneni, care-și reîncepe apariția în toamna anului 1917, a propagat în rîndurile maselor populare ideile leniniste contribuind la accelerarea procesului de radicalizare a luptei lor revoluționare, în fruntea căreia se situa proletariatul.

Încă în primele sale numere, *Adevărul* subliniază importanța pe care victoria Revoluției din Octombrie a avut-o pentru lupta proletariatului din Ungaria, arătînd că: „Veștile despre dărîmarea țarismului din Rusia și toate cuceririle revoluției rusești au înfierbîntat și sufletul muncitorimii din Ungaria”²⁰.

¹⁷ *Telegraful Român* (Sibiu), nr. 96, din 16 (29) noiembrie 1917.

¹⁸ *Gazeta Poporului* (Sibiu), nr. 1 din 6 ianuarie 1918.

¹⁹ *Idem*, nr. 4 din 24 ianuarie 1917.

²⁰ *Adevărul* (Budapesta), nr. 4 din 29 octombrie (11 noiembrie) 1917.

De pe aceeași poziție de clasă a proletariatului, *Adevărul* poate aprecia în mod just aportul lui Lenin la lupta proletariatului din toate țările, al cărui conducător spiritual era considerat. Într-un amplu articol, intitulat „Revoluția pentru pace în Rusia” *Adevărul* scria: „Lenin ... și ceilalți conducători ai revoluției ruse de acum, vor rămâne pentru totdeauna adevărații apostoli ai păcii, iar muncitorimea rusă, care prin eroismul și hotărîrea sa puternică a sculat din amorteală toate popoarele din lume — să o slăvim cu toții și să o urmăm!”²¹. Pentru a sublinia rolul conducător important pe care l-a avut Lenin în asigurarea mersului victorios al revoluției, *Adevărul* însoțește articolul de mai sus cu publicarea integrală a textului decretului pentru pace și cu o biografie a lui Lenin. În această scurtă biografie se arată că: „Lenin e aproape de 50 de ani și are un trecut bogat de muncă și luptă pentru binele și dezrobirea clasei muncitoare. El a fost silit de guvernul țarist să trăiască multă vreme în străinătate...”²². *Adevărul* a fost primul ziar transilvănean care a publicat și o fotografie a lui Lenin²³.

Figura marelui Lenin rămîne în continuare în atenția presei românești transilvănene, fapt care reflectă interesul stîrnit de ideile și politica leninistă în rîndurile opiniei publice de aici. În septembrie 1918 *Telegraful Român* publică, sub titlul „Lenin. Note personale”, o biografie amănunțită a acestui „erou al zilelor mari” — cum îl numește ziarul — subliniind marea sa modestie, deoarece „el nu dorea să fie cunoscut mai departe, căci, după a sa părere, omul trebuie să se intereseze nu de persoana individului, ci de masa poporului”. Pentru a ilustra aceste afirmații, sînt expuse, după ziarul leninist *Izvestia*, numeroase date biografice din viața lui Lenin și din activitatea sa revoluționară.

Răsfoind presa română transilvăneană din anii 1917—1918 se impune cu pregnanță concluzia că aceasta era strîns legată de interesele și năzuințele maselor populare și că, de pe aceste poziții, a jucat un important rol în răs-pîndirea și cunoașterea ideilor Revoluției din Octombrie, în care învățătura marxist-leninistă și-a găsit o strălucită confirmare practică. Prin această activitate a sa presa română transilvăneană și-a adus contribuția meritorie la educarea politică a maselor și la pregătirea condițiilor pentru înfăptuirea, prin lupta și voința maselor, a năzuinței de veacuri a poporului român — desăvîrșirea unității sale de stat, în decembrie 1918.

²¹ *Adevărul* (Budapesta), nr. 5 din 5 (18) noiembrie 1917.

²² *Ibidem*.

²³ *Idem*, nr. 8 din 26 noiembrie (9 decembrie), 1917.